

Samverkan med förhinder

– En kvalitativ studie om frivårdsinspektörers och socialsekreterares
upplevelser kring arbetet med klienter med missbruksproblem

Av Maggy Rezkalla

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)

HT 2014

Handledare: Lars B. Ohlsson

Abstract

Title: Collaboration with obstacles – A qualitative study on probation officer's and social secretaries' experiences on their work with clients with addiction problems.

Author: Maggy Rezkalla

This study is about collaboration between the probation service and the social services. The aim of this study is to examine how professionals within each organization work together regarding clients that have been convicted to a probation sentence and suffers from an addiction. The aim was also to examine how the employees' from both organizations, experience this collaboration. The study relies on six qualitative, semi structured interviews with employees from the probation service and the social services in southern Sweden. The study's theoretical frame constitutes of the new institutional theory where I use concepts from Ove Grape such as integration, domain conflict, domain claim and domain consensus. The results of the study shows that the respondents from the probation service felt like the collaboration had flaws and obstacles. However, they still found the collaboration meaningful and essential for the best of the clients. The social services on the other hand found the collaboration to function well and only one of the respondents found flaws with it.

Key words: Collaboration, probation service, social service, addiction.

Förord

Jag vill tacka mina informanter för att ni tog er tid och ställde upp på intervjuer för min studie. Jag vill även ge ett extra tack till en av frivårdens informanter som hjälpte mig att hitta fler informanter från Frivården. Från Socialhögskolan vill jag främst tacka min handledare Lars B. Ohlsson för sin tillgänglighet, visat engagemang och värdefulla kommentarer under arbetets gång. Slutligen vill jag ge ett stort tack till min familj och vänner för deras kontinuerliga stöd.

December 2014

Maggy Rezkalla

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Avgränsning.....	7
1.5 Disposition	7
2. Bakgrund.....	8
2.1 Frivårdens arbete och uppdrag.....	8
2.2 Socialtjänstens arbete och uppdrag.....	9
2.3 Sekretess mellan frivården och socialtjänsten	9
2.4 Samverkan mellan kriminalvården och socialtjänsten	10
3. Tidigare forskning.....	11
3.1 Samverkan eller samarbete?	12
3.2 Med samarbete i sikte	12
3.3 Rätt, makt och institutionell förändring.....	13
3.4 Samverkan – Välfärdsstatens nya arbetsform	13
3.5 Samverkan – Himmel eller helvete?	14
4. Teori	15
4.1 Nyinstitutionell organisationsteori.....	16
4.2 Organisationsfält, verksamhetsdomäner och institutionella logiker	17
4.3 De tre domänerna.....	17
4.4 Integration.....	18
5. Metod	19

5.1 Kvalitativ metod	19
5.2 Urval och tillvägagångssätt.....	20
5.3 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	22
5.4 Empiribearbetning	22
5.5 Etiska överväganden	23
6. Resultat och analys.....	23
6.1 Beskrivning av respondenterna.....	24
6.2 Samverkan.....	24
6.2.1 Samverkan mellan frivården och socialtjänsten	24
6.2.2 Ansvarsfördelning för behandling mellan frivården och socialtjänsten	28
6.2.3 Formella och informella relationer	31
7. Diskussion.....	33
7.1 Sammanfattning av resultat	34
7.2 Avslutning.....	35
8. Referenser	37
9. Bilagor.....	40

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Kriminalvårdens officiella statistik (KOS, 2000) visar att cirka 12 000 personer påbörjar en form av övervakning hos frivården varje år och cirka 60 % av frivårdens klienter har en missbruksproblematik dokumenterad (Svensson, 2001). År 2007 återföll cirka 36 % i ett nytt lagfört brott inom de tre första åren efter frigivning från anstalt eller påbörjad frivårdspåföljd (Kriminalvården, 2014d). Orsakerna till att de flesta återfaller i brott kan bero på flera olika anledningar men vanligast är på grund av socialt utanförskap och missbruk. Återfall är mycket kostsamt för samhället och det krävs därmed ett effektivt förebyggande arbete för att minska på kriminaliteten och återfallsrisken (Riksrevisionen, 2009).

Intresset för min studie uppkom när jag läste Riksrevisionens granskning av kriminalvården (2009). I denna granskning kom riksrevisionen fram till att samverkan mellan samhällets olika aktörer behövde förbättras. I granskningen har de konstaterat att bristerna ligger i saknandet av strukturer och riktlinjer för hur samverkan dem emellan ska gå till. Ansvarsfördelningen i samverkan är oklar och kontakten mellan socialtjänsten och andra myndigheter, såsom kriminalvården, tas inte i tillräckligt god tid. Konsekvenserna av att inte ha en god samverkan kan bli att klienterna behandlas på olika sätt fastän de har liknande behov av stöd och hjälp (Riksrevisionen, 2009).

Kriminella har ofta komplexa livsproblem och för att på bästa sätt kunna stödja dessa människor till ett liv utan kriminalitet krävs det stöd från samhällets olika aktörer. Aktörer som exempelvis kriminalvården, socialtjänsten och arbetsförmedlingen. För att kunna bemöta de behov dömda må ha, ställs det stora krav på de professionella inom olika myndigheter att kunna arbeta på ett effektivt sätt (Riksrevisionen, 2009).

Det finns studier kring samarbete mellan olika myndigheter men det finns få studier som fokuserar på just samverkan mellan frivården och socialtjänsten. Det närmaste jag kom en sådan studie var riksrevisionens granskning och där är fokus på kriminalvårdens anstaltsavdelning och inte på frivårdens arbete.

Det krävs en god samverkan mellan kriminalvården och andra aktörer i samhället för att kunna minska återfallsrisken. Kriminalvårdens huvudsakliga syfte och uppgift är att verkställa påföljder, kontrollera dömda och aktivt arbeta för att förebygga brott och återfall (Kriminalvården, 2014b). För att göra detta krävs det ett samarbete med andra aktörer då

orsakerna till att individen begått ett brott kan vara saker som kriminalvården inte kan hjälpa till med. Det kan vara att individen är bostadslös, har ett missbruk eller inte har ett arbete och då krävs det att kriminalvården arbetar tillsammans med andra myndigheter för att kunna tillgodose dessa behov (Riksrevisionen, 2009). Jag har därför valt att i min studie fokusera på hur anställda inom frivården och socialtjänsten upplever den samverkan som finns emellan de gällande klienter med missbruksproblem. Jag ville även ta reda på ifall det fanns några hinder i samverkandet.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur frivården och socialtjänsten samverkar gällande klienter med missbruksproblem. Jag kommer även att belysa hur anställda inom respektive myndighet upplever denna samverkan.

1.3 Frågeställningar

- Hur samverkar frivårdsinspektörer och socialsekreterare med varandra gällande klienter med missbruksproblematik?
- Hur upplever professionella inom frivården den samverkan som finns med socialtjänsten?
- Hur upplever professionella inom socialtjänsten den samverkan som finns med frivården?
- Vilka faktorer anser professionella inom frivården och socialtjänsten kan försvåra respektive främja parternas samverkan?

1.4 Avgränsning

Jag har avgränsat min studie till samverkan mellan frivården och socialtjänsten gällande klienter som blivit dömda till en frivårdspåföljd och som har missbruksproblem. Jag har valt att fokusera på kontraktsvård vilket är ett frivårdsalternativ där man blir dömd till behandling istället för fängelse. Denna påföljd brukar individer bli dömda till ifall det förekommer att brotten begåtts med orsak av missbruk.

1.5 Disposition

Inledningsvis presenteras en bakgrund av frivården och socialtjänstens arbete och uppdrag. Nästkommande del tar upp vad som det tidigare forskats om, följt av den teoretiska ram jag valt att använda mig av i min studie. Därefter presenterar jag min valda metod för min studie

och tar upp mina etiska överväganden. Slutligen redogör jag för mina resultat och min analys, följt av en diskussion utifrån resultat och analys.

2. Bakgrund

I detta avsnitt kommer jag att ge en bakgrundsbild kring hur frivården och socialtjänsten arbetar och vad deras uppdrag är för att ge läsaren en övergripelig bild av vad det är de arbetar med och varför. Jag kommer därefter att förklara den sekretess som finns emellan myndigheterna.

2.1 Frivårdens arbete och uppdrag

Kriminalvården är uppdelad i tre olika avdelningar som består av anstalt, häkte och frivård. Alla avdelningar har olika uppdrag och mål men det huvudsakliga syftet med kriminalvården är att de ska verkställa straff och minska risken för återfall samt förebygga brott. Kriminalvården ska även stå för transporter av klienter mellan domstol, häkte samt anstalt. Kriminalvårdens vision är "Bättre ut" vars grundläggande mål är att alla klienter ska få en chans till att leva ett laglydigt liv efter deras avtjänade straff. Kriminalvården förväntas arbeta för att öka människors trygghet och förebyggandet av brott. Inom Kriminalvårdens vision är en väsentlig del deras fyra nollvisioner som står för; inga rymningar, inga droger, inga kriminella aktiviteter och inget våld, hot eller trakasserier. Detta förväntas myndigheten arbeta aktivt med för att uppnå (Kriminalvården, 2014b).

Det finns 31 häkten, 47 anstalter och 34 frivårdskontor runtomkring i landet. Frivården tillhör kriminalvården och äger rum i samhället där man ska både kontrollera och stötta de som är dömda till en frivårdspåföljd. Olika frivårdspåföljder är exempelvis, villkorlig frigivning, skyddstillsyn, samhällstjänst eller övervakning med fotboja (Kriminalvården, 2014d). Kontraktsvård är ett exempel på en frivårdspåföljd som man kan dömas till om brottet är konsekvenserna av ens missbruk. Istället för att dömas till fängelse döms man istället till kontraktsvård och får då en behandling för sitt missbruk. Detta sker i samverkan med socialtjänsten där kriminalvården har betalningsansvar till dess att den misstänkte blir villkorligt frigivning, det vill säga efter 2/3 avtjänad strafftid. Därefter förväntas klientens hemkommun ta över betalningsansvaret för klientens behandling (Clevesköld & Lundgren m.fl., 2008).

Frivården arbetar även med personutredningar som ska påbörjas redan innan rättegången för att hjälpa domstolen att välja en frivårdspåföljd om det finns goda skäl till detta. Det är betydligt mer sparsamt för samhället att bekosta en frivårdspåföljd än att döma någon till anstalt (SOU, 2005:54).

2.2 Socialtjänstens arbete och uppdrag

Socialtjänstens roll i samhället är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet samt aktiva deltagande. Verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet och arbetet inriktar sig på att utveckla enskilda och olika grupper i samhällets intressen och behov (Regeringen, 2014b). Socialtjänsten består av tre delområden: stöd till personer med funktionsnedsättning, äldreomsorg och individ – och familjeomsorg. Individ – och familjeomsorgsavdelningen tar hand om frågor som gäller ekonomiskt bistånd, familjerätt, missbruks – och beroendevård, stöd för brottsoffer, sociala barn– och ungdomsvården samt stöd vid hemlöshet. Inom missbruks – och beroendevården har personer med ett missbruk rätten till den hjälp och vård som individen behöver för att kunna lämna sitt missbruk (Regeringen, 2014a). De enskilda människorna har ett ansvar över sitt liv men socialtjänsten förväntas vara till hands för att förstärka individens liv och hjälpa denne med extra resurser om nödvändigt.

Socialtjänstlagen är en ramlag, vilket innebär att riktlinjer och grundläggande mål anges men att detaljerade regler saknas inom lagen. Detta ger därför alla socialtjänster runtom i landet en stor frihet i att utveckla socialtjänsten efter deras egna önskemål. Detta gör att alla socialtjänster i landet är organiserade på olika sätt men enligt socialtjänstlagens intentioner (Clevesköld & Lundgren m.fl., 2008). Det är kommunerna som har det huvudsakliga ansvaret för att invånarna i kommunen ska få det stöd och hjälp de behöver. Det kan exempelvis vara att medborgarna behöver hjälp med försörjningsstöd, att hitta en bostad eller att ta itu med sitt missbruk.

2.3 Sekretess mellan frivården och socialtjänsten

Med sekretess menas med att uppgifter som exempelvis utlämnas kring en individ eller ett ting är konfidentiella. Sekretess innebär även att man som myndighetsutövare har tystnadsplikt och inte får utlämna någon information om det informationen berör. Alla människobehandlande organisationer har någon form av sekretess, vare sig det är gentemot klienten själv eller mellan organisationerna. Sekretess och tystnadsplikt är en form av skydd för individen för att skydda dennes integritet.

Mellan frivården och socialtjänsten finns det en sekretess och det kan därmed upplevas som en svårighet att kunna utbyta information emellan varandra. Socialtjänsten har en väsentlig del av information kring en individ medan frivården inte har den bakgrundsinformation om klienten. Om frivården vill få mer information kring en klient kan detta inte ske utan samtycke från klienten och detta kan resultera i en problematik för frivårdsinspektörerna när de ska skriva sina personutredningar om klienten. Vid en personutredning skriver nämligen frivårdsinspektören om en alternativ påföljd än fängelse för individen och med detta behövs information kring klienten. Personutredaren har rätt att ta del av både anteckningar och handlingar som skett under förundersökningen samt närvara vid förhör av den misstänkte för att kunna skriva sin personutredning. Kriminalvården har rätten till att be socialtjänsten komma med andra lämpliga förslag som de anser vara bra för den misstänkte utan samtycke av klienten. Informationen som man skrivit i utredningen är sedan sekretessbelagd hos kriminalvården till dess att den framförs inför domstol. Därefter blir den en offentlig handling (Kriminalvården, 2014e).

Vid kontraktsvård måste både kriminalvården och socialtjänsten komma överens om ett betalningsansvar och det är viktigt att de då kommunicerar med varandra och är på samma spår. Kriminalvården har betalningsansvaret för klientens kontraktsvård och därefter förväntas socialtjänsten ta över ansvaret för kostnaden för att individen ska fortsätta få den (Clevesköld & Lundgren m.fl., 2008). Vid kommunikation mellan frivården och socialtjänsten måste klienten ge sitt medgivande annars gäller tystnadsplikten emellan organisationerna (SOU, 2005:54).

2.4 Samverkan mellan kriminalvården och socialtjänsten

Samarbete mellan olika myndigheter är en viktig del i att effektivisera arbetet och nå ut till fler individer och utöka både kompetensen och resurserna för att hjälpa människorna på bästa möjliga sätt. Kriminalvården har i uppgift att samverka med andra myndigheter för att kunna hjälpa dömdas anpassning till samhället på ett lättare sätt. Det är väsentligt att kriminalvården samarbetar med arbetsförmedlingen, hälso - och sjukvården men även socialtjänsten för att kunna erbjuda hjälp inom alla frågor och därmed kunna tillgodose individens behov (SOU, 2005:54). Detta gäller inte bara anstalt utan även frivården. Frivårdens uppgift, som tidigare nämnts, är att förebygga brott men även kontrollera samt stödja de som är dömda till en frivårdspåföljd. Fastän klienterna inte befinner sig på en anstalt finns fortfarande behoven av behandling för missbruk, försörjningsstöd och bostad hos de dömda till frivårdspåföljd. Det

är därmed väsentligt att även frivården samarbetar med socialtjänsten då frivården inte kan stå för tillgodoseendet av dessa behov utan det åligger socialtjänsten. Det finns inget i lagstiftningen där det står att socialtjänsten är skyldiga att samarbeta specifikt med frivården men däremot uppmanas socialtjänsten att samverka med andra aktörer i samhället. Frivårdens anställda uppmanas också att samverka med andra myndigheter. Frivården blir som en mellanhand som förväntas stödja den dömda i kontakten med andra myndigheter såsom socialtjänsten. Frivården i sig har dock ingen skyldighet att stå för kontakten om inte klienten vill ha stöd från socialtjänsten. Har klienten ett missbruksproblem eller har blivit dömd till en frivårdspåföljd som inkluderar en föreskrift på behandling, till exempel skyddstillsyn med föreskrift på behandlingsplan (kontraktsvård), är det däremot en skyldighet att både frivården och socialtjänsten samarbetar för att komma överens om behandlingen och betalningsansvaret (Kriminalvården, 2014c).

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt tar jag upp den forskning som finns kring samverkan mellan människobehandlande organisationer. De studier jag funnit vara närmast min studie handlade främst om samverkan inom barnahus, familjecentraler samt BUP och skola. Fastän dessa verksamheter skiljer sig åt från de verksamheter jag själv har studerat anser jag ändå att det har varit av relevans för min uppsats. De mest återkommande namnen inom samverkansområdet är Grape, Hjortsjö, Johansson samt Danermark och Kullberg som tar upp historik kring samverkan men även hur det sett ut i olika samverkansprojekt. Dessa studier har jag haft nytta av för min uppsats och kommer därför att redogöra för de mer ingående nedan. Grape kommer jag att gå in mer genomgående kring i mitt teoriavsnitt och inte i tidigare forskningsavsnittet.

Den första rubriken kommer att handla om begreppen samverkan och samarbete och deras betydelse för att ge läsaren en klar definition kring de båda begreppen. Den andra och tredje rubriken tar upp forskares studier kring samverkan för att ge läsaren en övergripande bild kring samverkan inom forskningsområdet. Den fjärde rubriken kommer att handla om Danermark och Kullbergs utvärdering kring samverkan följt av den femte och sista rubriken som handlar om Danermarks egna erfarenheter av samverkansprojekt.

3.1 Samverkan eller samarbete?

Det finns i dagens samhälle flertals olika definitioner på vad samverkan respektive samarbete menas med. Nationalencyklopedin till exempel, definierar samverkan som att ”handla eller fungera gemensamt för visst syfte” (NE, 2015a). Ordet samarbete beskrivs sedan i sin tur som ett ”arbete som bedrivs av två eller flera tillsammans med gemensamt syfte” (NE, 2015b). Inom forskning kring samverkan har begreppen *samverkan*, *samarbete* och *samordning* ofta använts liktydigt. Med detta kan man dra slutsatsen att det inte finns en enhetlig definition kring begreppen då deras betydelse på ett eller annat sätt överlappar varandra.

Danermark förklarar begreppen samverkan och samarbete med att individer från olika organisationer med olika utbildningar och som styrs av olika regelverk, tillsammans arbetar mot ett gemensamt mål. Han menar att samverkan är ”medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte” (Danermark, 2005).

Lindberg (2009) menar att dessa likartade begrepp används i både olika sammanhang och vid olika tillfällen ”då båda begreppen innebär att agera eller handla tillsammans men där samordning skiljer sig åt eftersom det är något som kan göras i förväg, av någon annan och på en annan plats” (Lindberg, 2009, sid 26-27).

Mallander (1998) menar att det inte endast är inom forskningsområdet som det råder en förvirring kring begreppen utan att både organisationer och myndigheter använder sig av dessa termer och i sin tur menar helt olika saker.

Det kan vara svårt att ha en klar definition på dessa begrepp då betydelsen av dem vävs in i varandra på ett eller annat sätt beroende på vilken forskare, praktiker, myndighet eller organisation det är. Med anledningen av att begreppen samverkan och samarbete i princip står för samma sak har jag ändå tagit beslutet att endast använda mig av begreppet samverkan fastän man skulle kunna tänka sig att nationalencyklopedins definition av samarbete passar min studie bättre. De båda begreppen är så likartade att jag däremot hellre väljer att använda mig av ett begrepp istället för att väva ihop båda begreppen i min uppsats då detta kan leda till förvirring fastän de i regel har en liknande betydelse.

3.2 Med samarbete i sikte

Hjortsjö (2005) har i sin avhandling studerat samarbete inom en familjecentral, som likt min egen studie bygger på samarbete mellan professioner som tillhör olika organisationer. I detta

fall delar de olika professionerna på samma lokal och är på så sätt sammankopplade i en organisationsstruktur. Hon redogör för hur familjecentraler har byggts upp genom att studera både intervjuer men också offentliga tryck samt utvärderingsrapporter kring samverkan. Därefter ger hon även en bakgrundsbild om hur samverkan kring familjer har utvecklats i Sverige.

Hjortsjö menar att en stor del av det material som hon tagit del av som berör samverkan inom offentligt sektor är okritisk och endast fokuserar på fördelarna med ett samarbete. Detta anser hon kommer i konflikt med de flertals resultat av samverkansprojekt som visar på att den effekt man velat ha inte blivit uppnått. Hennes slutsats av sin studie blev därför att de inblandade aktörerna inom samverkansprojekten är för starkt kopplade till sin egen myndighet och dess regler vilket kan resultera i svårigheter att agera utanför dess gränser. Hjortsjö menar att hon hade förväntat sig en större integration mellan organisationerna men skriver ändå att när samverkan väl fungerar skapar detta en bild av att samarbete går bra.

Hjortsjö menar att med ett samarbete mellan professioner och organisationer får man den förutsättning som krävs för att skapa en helhetssyn av brukarna. Med hjälp av denna helhetssyn kan man sedan utforma de insatser som är mest lämpliga för individens behov.

3.3 Rätt, makt och institutionell förändring

Johanssons (2011) avhandling är en fördjupad analys av myndigheternas samverkan mellan socialtjänsten, polis och åklagare men även hälso – och sjukvården i barnhus kring utredningar av misstänkta brott mot barn. Hennes analys visar en svårighet i samverkan som påverkas av professionernas annorlunda institutionella logik. Institutionell logik menas med de målsättningar, önskemål samt regelverk som kan variera inom olika verksamhetsfält. Hennes studie visar att dessa logiker är avgörande för samverkansprocessen och bildar en grund till maktspel inom samverkan där vissa logiker brukar ta större plats än förväntat på bekostnad av andra. Författarens resultat pekar på att det finns en risk att den helhetssyn man får utav samverkan minskar istället för ökar vid samverkan.

3.4 Samverkan – Välfärdsstatens nya arbetsform

Denna bok utgår från en utvärdering av ett samverkansprojekt mellan socialtjänsten och psykiatri, som författarna studerade under tre års tid. Danermark och Kullberg tar upp generella förutsättningar för samverkan mellan välfärdsstatens främsta aktörer och illustrerar att grundläggande skillnader mellan de involverade aktörerna i en samverkansprocess kan

skapa problem mellan verksamheterna. De menar att problemet inte nödvändigtvis behöver innebära en dålig samverkan och nämner även förekomsten av goda förutsättningar för en välfungerande samverkan, som exempelvis extra resurser för samverkansprojektet och minskning på eventuellt dubbelarbete.

Danermark och Kullberg (1999) menar att en frekvent anledning till varför samverkan inte gått som man ursprungligen velat är för att man haft vagt formulerade mål och att detta i sin tur lett till oro och förvirring bland de involverande parterna inom samverkansprocessen. Genom att ha tydligt formulerade mål och gemensamma utgångspunkter för vad arbetet ska leda till kan man skapa bättre förutsättningar för att samverkan ska gå bra. Resurser är också en viktig punkt för att samverkan ska kunna fungera eftersom brist på resurser kan leda till att samverkansprocessen läggs ner. Resurser är inte bara i form av pengar utan även tid från alla involverande parter. Myndigheter som redan är högt arbetsbelastade kan uppleva samverkan som något påfrestande då de anställda redan har mycket annat att göra. En annan viktig punkt inom samverkan är att ledningen är med i processen och styr upp det hela så att man kan eliminera förvirring och oro på obesvarade frågor som medarbetarna i processen eventuellt har (Danermark & Kullberg, 1999).

3.5 Samverkan – Himmel eller helvete?

Denna bok utgår ifrån Danermarks egna erfarenheter kring samverkan där han tar upp både förtjänster samt bristningar inom samverkansprocesser. Författaren tar även upp viktiga beståndsdelar man behöver tänka på för att kunna bedriva en välfungerande samverkan. Han tar upp de eventuella brister, som exempelvis att ledningen ibland brister i deras roll att leda samverkansprojektet och att de istället kan släppa allt ansvar på medarbetarna som i sin tur lämnas förvirrade och utan svar. Han tar även upp den myt som finns kring personkemin betydelse och menar att denna uppfattning kring att bara om personkemin fungerar så fungerar samverkandet är en felaktig uppfattning och inte kan användas som en ursäkt för misslyckade samverkansprojekt. Han menar att det finns underliggande orsaker till varför en samverkansprocess misslyckats och att man endast inte kan fastna på personkontaktsnivå.

Danermark (2005) pratar även om problematiken kring språk och makt inom samverkansprojekt och menar att språk och synsätt kan skilja sig mellan professionella och se ut på olika sätt. Han menar att om det inte finns en bakomliggande kunskap till hur den andra parten arbetar kan detta resultera i en svårighet att förstå varandra under samverkansprocessen. Vi definierar alla problem och angriper det på olika sätt och genom att

synliggöra dessa olika synsätt kan det vara gynnande för samverkandet (ibid.). Han hävdar att språket har en stor betydelse i en samverkansprocess då många nya ord och begrepp som den andra parten eventuellt inte känner till kan uppstå under processen.

Danermark (2005) hävdar att språkets betydelse även påverkar maktstatusen bland de involverade i samverkansprocessen. Som tidigare nämnt, kan det uppstå att en medarbetare inte känner till specifika ord eller begrepp som den andra myndigheten använder sig av och ett sätt att utöva makt kan vara att man använder det för att fördumma personen som inte känner till detta ord eller begrepp. Makt kan vara både positivt men även negativt och det gäller att därför vara försiktig med hur man använder sitt språk mot den andra parten (ibid.).

Danermark (2005) påstår att vissa yrken har mer status än andra och att detta glapp kan riskera att problematik uppstår mellan de involverade parterna. Ett exempel som Danermark själv tar upp är en läkare, en socialsekreterare och en försäkringshandläggare som ska samverka med varandra. Fastän de alla har en viktig komponent inom samverkansprocessen är det ändå läkarens ord som väger tyngst vid beslut som tas under processens gång då hans yrke är mer statusfyllt.

Danermark (2005) talar om tre faktorer som påverkar en samverkansprocess och dessa är kunskaps - och förklaringsmässiga faktorer och perspektiv. Med detta menar Danermark att de involverande parterna i processen har olika utbildningar, olika professioner med olika kunskaper, språk samt syner på hur problemet ska angripas. Den andra faktorn är formella och informella regler som styr arbetet som exempelvis lagstiftning, sekretess och arbetstider. Detta kan skilja sig markant åt mellan de involverande parterna. Det är därför väsentligt att tydliggöra vad lagar och regler tillåter samt inte tillåter och att veta vilket handlingsutrymme man har inom samverkandet. Den tredje och sista faktorn är organisatoriska positioner som Danermark menar handlar om hur parternas verksamheter är uppbyggda och att de har olika huvudmän samt uppdrag. Hur beslut tas är också av betydelse eftersom skillnader gällande makt och inflytande inom och mellan parterna kan komma att påverka samverkansprocessen (ibid.).

4. Teori

Detta avsnitt kommer att handla om den teoretiska ram jag valt att utgå ifrån för min studie och analys. Den första rubriken tar upp mitt val av teori, där jag väver in teorins historia och ursprung. Jag förklarar även teorin kortfattat under denna rubrik där jag avslutningsvis tar

upp de begrepp jag valt att använda mig av. Nästkommande rubrik handlar om begreppen organisationsfält, verksamhetsdomäner och institutionella logiker där jag förklarar deras betydelse. Den tredje rubriken handlar om de resterande begreppen, det vill säga domänanspråk, domänkonflikt och domänkonsensus där jag även där, förklarar deras innebörd. Avslutningsvis, handlar den fjärde och sista rubriken om begreppet integration.

4.1 Nyinstitutionell organisationsteori

Grunden till den nyinstitutionella teorin är ifrån två centrala verk. Först har vi sociologerna John Meyers och Brian Rowans artikel ”Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony” som publicerades år 1977. Det andra verket kommer ifrån organisationsforskarna Paul J. DiMaggios och Walter W. Powells artikel ”The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields” som publicerades år 1983. Det förstnämnda verket var det som blev det huvudsakliga arbetet till det vi idag kallar för nyinstitutionell teori där man har skapat en utveckling från den tidiga institutionalismen. Fokus inom denna nya teori grundar sig på de gemensamma organisatoriska strukturerna och processer inom branscher. Man ville ta reda på varför organisationsstrukturer allt oftare är komplexa och omfattande (Eriksson-Zetterquist, 2009:63–64).

Valet av att använda mig av nyinstitutionell organisationsteori som min teoretiska ram föll på plats då jag anser att den passar min studie bra då den utgår ifrån två olika organisationer, det vill säga, frivården samt socialtjänsten. Den utsträckning jag har valt att använda mig av inom nyinstitutionalismen fokuserar på institutionella faktorer och omgivningspåverkan, där fokus ligger på process och organisering. De begrepp jag anser vara relevanta för min analys av empiri har jag hämtat från Ove Grapes (2006) analys av lyckade men även misslyckade samverkansprojekt. I hans analys tar han upp två olika exempel där ett av exemplen behandlar en hög *domänkonsensus* och det andra exemplet behandlar en hög *domänkonflikt*. I hans analys beskrivs de samverkande *verksamhetsdomänerna* tillhöra samma *organisatoriska fält* men ha olika *institutionella logiker*. De *domänanspråk* som dessa verksamheter har, leder sedan till antingen *domänkonsensus* eller *domänkonflikt* där en betydelsefull faktor i kontexten verkar vara graden av *integration*.

4.2 Organisationsfält, verksamhetsdomäner och institutionella logiker

Grape (2006) menar att ett organisatoriskt fält är ett område där olika organisationer arbetar med liknande verksamheter. I mitt fall är det organisatoriska fältet samhälleliga insatser som finns för människor med missbruksproblematik och som är dömda till en frivårdspåföljd.

Grape (2006) menar att det finns två betydelser för begreppet verksamhetsdomän – en där anspråken står i fokus och en där den existerande verksamheten står i fokus. Jag har i min studie valt att använda mig av den senare betydelsen, det vill säga den existerande verksamheten för att kunna analysera den interaktion som finns mellan samverkansaktörerna, med hjälp av begreppen *domänanspråk*, *domänkonflikt* och *domänkonsensus*.

I ett organisatoriskt fält styrs de olika verksamheterna av institutionella logiker, vilket menas med de principer för hur en verksamhet organiseras och agerar (Grape, 2006).

Inom de olika logikerna finns ståndpunkter och anspråk som definieras som "sanna" och dessa kan andra verksamheters logiker i sin tur inte ifrågasätta. Med detta kan man säga att logikerna utgör en form av informativ gräns emellan verksamheterna (Grape, 2006). I min studie gör frivårdens och socialtjänstens logik gällande, i frivården gäller i mitt fall en kontroll – stödjandelogik och i socialtjänsten gäller en insatslogik. Frivårdens kontroll – och stödjandelogik innefattar regler och förhållningssätt med särpräglade brukarperspektiv och socialtjänstens insatslogik i missbruksärenden innefattar detsamma men är skyddat av en stark sekretess.

4.3 De tre domänerna

Ovan definierade jag att en verksamhetsdomän var en existerande verksamhet, som har konkreta arbetsuppgifter inom verksamheten som man arbetar med. Inom detta område kan det hända att man gör anspråk på uppgifter utifrån synen att man har legitima skäl att göra det och detta kallas för domänanspråk (Grape, 2006). I detta stycke kommer jag att ge exempel på de tre domänbegrepp som är centrala i Grapes analys, det vill säga *domänanspråk*, *domänkonflikt* och *domänkonsensus*.

Det finns två aspekter av en verksamhetsdomän, det vill säga de faktiska arbetsuppgifterna och de anspråk som finns inom området. Grape (2006) menar att om dessa anspråk accepteras av de involverande samverkansaktörerna råder det domänkonsensus och om det inte accepteras råder det istället domänkonflikt (ibid.).

För att förenkla förståelsen av dessa begrepp och dess tillämpning i min studie har jag valt att åskådliggöra begreppen utifrån de två organisationer jag valt att studera utifrån. Frivården ägnar sig åt personutredningar och att kontrollera samt stödja sina klienter. Detta utgör därmed deras verksamhetsdomän. Sedan har vi socialtjänsten som ägnar sig åt ansökningar för insatser och behandlingar och denna utgör deras verksamhetsdomän. En viss typ av insats från socialsekreterarna motiverar en viss typ av behandling, och samma gäller andra insatser för andra behandlingar. Med detta sagt, utgör socialsekreterarna anspråk på att ha viss kunskap gällande behandling av klienter. Annars skulle socialsekreterarna inte kunna bedöma och därmed besluta vilken typ av insats de anser att klienten behöver mest. Detsamma gäller frivården där även de gör anspråk på att ha viss kunskap gällande kontroll och stödjande av sina klienter. Under personutredningar och utförande av frivårdspåföljder bedömer och beslutar frivårdsinspektörer vad som anses vara mest lämpligt för klienten och gör därmed anspråk på detta. Dessa anspråk är exempel på ett domänanspråk. Rollerna i dessa fall har sina likheter men ändå olikheter då de beslutar om olika saker. Detta gör att behovet av en domänkonsensus är hög, annars kan detta leda till att klienten hamnar i kläm vilket skulle vara olyckligt. I vissa situationer har de båda verksamhetsdomänerna domänanspråk som kan ligga över varandra och detta resulterar i att det antingen slutar med en domänkonflikt eller domänkonsensus. Det utfallet beror på, är graden av integration vilket jag här nedan kommer att definiera och förklara.

4.4 Integration

Grape (2006) påstår att de begrepp inom den nyinstitutionella teorin har svårt att beskriva den dynamik som finns inom samverkansprocesser och menar att graden av integration i interaktionen mellan de samverkande aktörerna utgör en väsentlig faktor för vare sig projektet lyckas eller inte. Grape menar att en samverkan mellan verksamheter kan underlättas om man är medveten om den problematik som finns inom sin egen organisation och med sina samverkanspartners organisation (ibid.).

Begreppet integration har Grape lånat av en norsk forskare inom socialt arbete, vid namn Björn Hvinden. Begreppet integration syftar på om organisatoriska aktörer har mål som skiljer sig åt eller är identiska och ifall de agerar för att uppnå dessa mål och därmed agerar som att de har ett gemensamt syfte (Grape, 2006:51). Hvinden (1994) menar att integrationsarbetet är bunden till tre faktorer – en gemensam uppfattning om de problem som

finns, en samsyn gällande målen och att det finns ett ömsesidigt beroende mellan aktörer som har olika funktioner i en större helhet (Hvinden, 1994).

Det finns både vertikal och horisontell integration där vertikal integration baseras på ”de inomorganisatoriska relationerna i en organisatorisk hierarki” och den horisontella integrationen syftar på ”relationer mellan aktörer som befinner sig på ungefär liknande hierarkisk nivå” (Grape, 2006:51). De begrepp jag har tagit upp hittills har därmed två sidor av en integrationsprocess där båda aspekter måste fungera för att en samverkan ska vara funktionell (ibid.). I min studie har dessa begrepp kommit att bli betydelsefulla i förståelsen av mina informanternas beskrivningar av de samverkansproblem och förtjänster de har upplevt.

5. Metod

I detta avsnitt kommer valet av metod att motiveras och studiens process beskrivas. Detta innefattar tillvägagångssätt, urvalsprocess samt genomförandet av intervjuerna och dess transkribering. Därpå diskuterar jag min studiens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Därefter redogör jag min bearbetning av den insamlade empirin och slutligen beskrivs de etiska överväganden som jag gjort under arbetets gång.

5.1 Kvalitativ metod

Denna studie är en kvalitativ undersökning som grundar sig på sex intervjuer. Då mitt syfte är att undersöka hur frivården och socialtjänsten samverkar med varandra gällande klienter med missbruksproblem ansåg jag att en kvalitativ metod i form av intervjuer var det mest lämpliga valet. Det jag ville få utav intervjuerna var en genomgripande beskrivning av mina informanternas upplevelser kring samverkan emellan de två myndigheterna. Med användandet av en kvalitativ metod kan jag få en större förståelse för respondenten än jag hade fått med en kvantitativ metod. Mötet mellan en intervjuare och intervjuperson blir mer personligt i formen av en jag – du interaktion (Holme & Solvang, 1997).

Jag hade gärna velat använda mig av en kvantitativ metod i form av en enkätundersökning eftersom min studie är en jämförande studie av två olika organisationer. Jag ansåg däremot att detta inte var uppnått bart med anledning av den risk som fanns att jag inte hade fått tillräckligt med svarade enkäter för min studie. Det hade varit intressant att se hur professionella inom respektive myndighet såg på sin samverkan emellan de på en

handläggarnivå men med risken av att inte få tillräckligt med empiri ansåg jag att kvalitativ metod istället var mer optimalt för mig.

Då mitt intresse var att undersöka hur professionella inom två myndigheter samverkar gällande klienter med missbruksproblem och själva upplever sin samverkan de har emellan sig, ledde detta till att jag skapade två olika frågeformulär (se bilaga 3 och 4). Detta med anledning av att de båda myndigheterna arbetar på olika sätt och att frågorna därmed inte kan se precis likadana ut.

Jag har valt att använda mig av semistrukturerade intervjuer vilket innebär att forskaren har en intervjuguide men respondenterna är oberoende av denna guide och kan därmed fritt svara på frågorna i stor utsträckning (Bryman, 2011). Med en semistrukturerad intervju kan jag inhämta information från respondenterna och få en förståelse om både kriminalvårdens och socialtjänstens samverkan. Fördelen med att använda sig av den här typen av intervju är att de är flexibla men samtidigt strukturella. Strukturella på det sättet att jag hade en mall på teman och begrepp jag ville få svar på men flexibel på det sätt att det fanns utrymme för eventuella följdfrågor och nya begrepp som kom upp under intervjuens gång. Däremot kan denna flexibilitet resultera i att respondenten börjar diskutera saker som inte berör mitt ämne och detta kan i sin tur förlänga intervjun vilket kan göra det svårare för forskaren att veta om frågan blivit besvarad eller inte (Ahrne & Eriksson-Zetterquist, 2011).

5.2 Urval och tillvägagångssätt

Efter att jag läst in mig på mitt ämne utformade jag syfte och frågeställningar för min studie. Då jag vill fokusera på just samverkandet kring klienter med missbruksproblem beslöt jag mig för att ta kontakt med båda myndigheter för att försäkra mig vilken avdelning det är som har hand om klienter med denna problematik. Jag började med att ringa till kriminalvården där jag fick en mailadress till en anställd som har hand om alla praktikanter hos kriminalvården som i sin tur bad mig skicka ett informationsbrev om min studie. Hon skickade sedan vidare mitt informationsbrev kring min studies syfte till alla anställda inom frivården i södra Sverige (se bilaga 2). Bryman (2011) talar om *snöbollsurval*, vilket menas med att de informanter man hittat i sin tur kan hjälpa en att hitta fler. Detta skedde för mig då jag snabbt fick tag på en intresserad informant från frivården som i sin tur vägledde mig till två ytterligare intresserade informanter.

Jag gjorde sedan samma sak med socialtjänsten där jag ringde och fick reda på att det är vuxenheten som passar till min målgrupp och ringde därefter till ett flertal enheter inom fyra olika städer i södra Sverige. Vid intresse skickade jag ett informationsbrev till dem varpå de sedan skickade det vidare till alla sina kollegor inom den enheten (se bilaga 1).

Jag upplevde en viss svårighet i att få tag på informanter från socialtjänsten, då många verksamhetschefer samt handläggare ansåg att de på grund av hög arbetsbelastning, inte hade tid att ställa upp på intervju. Jag upplevde även en svårighet på tillgängligheten av informanter från frivården men fann intresserade snabbare där än vad jag fann hos socialtjänsten. Jag hade för avsikt att göra två intervjuer till, en på varje myndighet men tyvärr fanns det inte en möjlighet till det. Slutligen fick jag tag på sex informanter, tre från frivården och tre från socialtjänsten. Samtliga respondenter som tackat ja till intervjun, fullföljde den. Alla var överens om att jag skulle komma till informanternas arbetsplatser för att genomföra intervjun förutom den sista intervjun som utfördes på telefon. Bryman (2011) talar om att det kan vara problematiskt att utföra intervjuer på informantens arbetsplats då intervjuaren inte har kontroll över överraskande händelser. Detta upplevde jag dock inte vara ett problem, då alla mina informanter hade avsatt en tid för min intervju. Däremot upplevde jag problematik då jag befann mig i ett besöksrum vid alla intervjuer förutom den sista som var en telefonintervju. Problematiken var att det förekom mycket ljud runtomkring, speciellt när jag utförde mina intervjuer på socialtjänsten.

Problemet med att utföra en telefonintervju är att man går miste om intervjupersonens kroppsspråk och därmed dennes reaktioner på mina frågor. Det blir inte heller en jag - du interaktion då det utförs via telefon samt att det är svårare att memorera allt som sägs då respondenten inte ville att samtalet skulle spelas in (Bryman, 2011).

Fastän jag gärna hade velat träffa min sista informant för en personlig intervju istället för att ha en telefonintervju ansåg jag att jag hellre har en telefonintervju än ingen intervju alls. Informationen jag fick utav intervjun var ändå relevant och av betydelse för min studie. Till skillnad från mina andra intervjuer har telefonintervjun fler nackdelar då man som intervjuare går miste om mycket. Fördelen blev däremot att jag fick värdefull empiri då informanten var den enda respondent som inte var en handläggare utan en enhetschef. Jag fick på detta sätt empiri utifrån en ny synvinkel vilket var intressant.

Alla intervjuer varade mellan 20-50 minuter och de blev alla inspelade med hjälp av en diktafon förutom telefonintervjun. Därefter gjorde jag en ordagrann transkribering av alla mina intervjuer. Utan inspelning av telefonintervjun ledde detta till att jag inte kunde transkribera utan istället blev tvungen att försöka rekonstruera intervjun utifrån mina anteckningar och stödord. Genom att transkribera mina intervjuer förenklar det analyseringen och kodningen av mitt material. Problematiken med att transkribera är dock att kroppsspråk och miner förblir outtalade. Däremot kunde jag komplettera detta med hjälp av mina anteckningar.

5.3 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Reliabilitet och validitet är två centrala begrepp som utvecklats inom den kvantitativa forskningen. Dessa begrepp handlar om den empiri man samlat in och hur tillförlitlig och giltig den är (Bell, 2000). Med reliabilitet menas i vilken utsträckning tillvägagångssättet ger samma resultat vid ett upprepat tillfälle. Inom den kvalitativa forskningen finns det inte liknande krav på att forskningen ska kunna upprepas som det gör i den kvantitativa forskningen. Bryman (2011) menar att eftersom "en kvalitativ undersökning är ostrukturerad och ofta beroende av forskarens egen uppfinningsrikedom är det sällan möjligt att göra en replikation av en viss undersökning" (Bryman, 2011). Med detta sagt har jag försökt skapa en studie som kan replikeras men detta kan vara svårt då man sannolikt inte kan få exakt samma resultat. Man skulle däremot kunna replikera min studie men använda sig av eventuellt annan problematik samt andra områden inom respektive myndighet men också därmed få andra resultat.

Jag är medveten om att vid en kvalitativ undersökning är det väldigt svårt att uppfylla generaliserbarheten då ett enstaka par individer inte står för en hel population (Bryman, 2011). Bryman (2011) menar att resultaten från en kvalitativ studie ska generaliseras till teori istället för populationen som fallet hade varit ifall det var en kvantitativ studie. Det är kvaliteten på de teoretiska slutsatserna man kommer fram till som är det viktiga när det kommer till bedömningen av generaliserbarheten enligt Bryman (2011).

5.4 Empiribearbetning

Efter att jag transkriberat alla intervjuer och rekonstruerat min telefonintervju, kodade jag mitt material. De frågor jag hade ställt under intervjutillfällena hjälpte mig att se mönster i materialet och utifrån dessa skapade jag sedan ett huvudtema och tre delteman. Dessa teman blev sedan analysens underrubriker.

5.5 Etiska överväganden

I min studie har jag valt att följa de etiska riktlinjer som Vetenskapsrådet redogör för. Det finns ett grundläggande individskydd som består av fyra huvudkrav och dessa är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2014).

För att uppnå dessa etiska krav har jag skapat ett informationsbrev till båda myndigheter (se bilaga 1 och 2) där jag informerat deltagarna om min studies syfte samt att medverkan är frivilligt. Jag har även i brevet informerat att allt som sägs under intervjun förblir konfidentiellt samt att informationen endast kommer att användas för min studie. För att uppnå samtyckeskravet har jag haft mailkontakt med alla informanter och fått samtycke via mail. Jag har även lagt till en mening i informationsbrevet gällande samtycke där informanterna har kunnat skriva på datum och namn men ingen av informanterna gjorde detta utan gav istället samtycke via mail. Alla dessa informationsbrev har skickats i förhand till alla respondenter samt att jag har påmint informanterna om deras rättigheter vid varje intervjutillfälle.

Under analysens gång har jag valt att avidentifiera både namnen på informanterna men även de berörda orterna. I min analys kommer därför informanterna att benämnas med varsin siffra och yrkestitel. Jag har även uteslutit kön då relevansen av informanternas kön inte är väsentlig för min studie.

Då jag har med hjälp av *snöbollsurval* fått tag på de resterande två informanterna via den första intresserade informanten från frivården har jag valt att ändra på ordningen utifrån när intervjuerna ägt rum. Detta är för att frivårdens informanter inte ska kunna identifiera varandra. Detta gäller dock inte socialtjänstens informanter då den typen av urval inte skedde med dem.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt framställs både resultaten samt analysen av mitt empiriska material. Jag har delat upp det transkriberade intervjumaterialet i ett huvudtema – samverkan. Detta huvudtema är sedan uppdelat i tre olika delteman. Jag har valt att väva ihop analys och resultat delarna för att jag anser att det underlättar läsandet och ger ett bättre flöde. Varje deltema är inledd med en kort beskrivning av ämnet följt av en sammanfattning av vad

informerarna sagt kring detta. Därefter styrker jag det jag sagt med citat från informanterna följt av en diskussion och analys utifrån min valda teori.

Inledningsvis kommer en beskrivning av alla mina informanter, gällande ålder, utbildning samt arbetserfarenhet för att ge läsaren en bakgrundsbild av mina informanter. Uteblivandet av kön ansåg jag var bäst då det inte är relevant för min studie.

6.1 Beskrivning av respondenterna

Jag har intervjuat sex anställda från frivården och socialtjänsten, varav tre på respektive myndighet från två storstäder i södra Sverige. De från socialtjänsten var alla socionomer. Däremot var det blandat hos respondenterna från frivården där grundutbildningarna var statsvetenskap, mänskliga rättigheter och journalistik. Arbetserfarenheten hos respondenterna från socialtjänsten inom både myndigheten samt yrket är mellan 10-25 år medan respondenterna från frivården har under 10 års arbetserfarenhet inom kriminalvården.

Två av respondenterna jag har intervjuat från socialtjänsten var båda socialsekreterare på en vuxenhet medan den tredje var en enhetschef. I detta avsnitt har jag valt att kalla dessa respondenter för S1, S2 och S3. De respondenter jag har intervjuat från frivården arbetar allihop som frivårdsinspektörer och i detta avsnitt har jag valt att kalla respondenterna för F1, F2 och F3.

6.2 Samverkan

Första deltemat kommer att handla om samverkandet mellan frivården och socialtjänsten där fokus ligger på hur mina informanter upplever samverkandet emellan myndigheter samt vad de anser vara förtjänster samt hinder i samverkansprocessen. Mitt andra deltema kommer att ta upp den ansvarsfördelning som finns för behandling mellan frivården och socialtjänsten. Mitt tredje deltema kommer att behandla de informella relationernas betydelse och kring fler eventuella hinder i samverkansprocessen mellan frivården och socialtjänsten.

6.2.1 Samverkan mellan frivården och socialtjänsten

Samverkan mellan frivården och socialtjänsten är av stor betydelse för att tillgodose de behov dömda människor kan ha. Frivården är nämligen limiterad till sina egna regelverk vilket gör att det krävs en samverkan med socialtjänsten. Svensson (2001) menar att frivården är en form av kompletterande socialtjänst och att frivården och socialtjänsten har många likheter med varandra och på detta sätt därmed kompletterar varandra. Detta utökar även chanserna

till att nå ut till flera individer i samhället som är kopplade till den ena eller andra organisationen.

Mina informanter är generellt sett positivt inställda till att samverka med varandra men frivårdens informanter menar att det dock finns flera hinder som ofta kommer i vägen. Man kan se det som att varje klient hos frivården är som ett nytt samverkansprojekt för handläggarna på respektive myndighet, och informanterna menar att det inte alltid går som man gärna vill. Alla informanter var dock överens om att en samverkan emellan myndigheterna är gynnsamt för båda men även för klienten. Detta med anledning av att man kan slå ihop sina resurser men även sin kunskap tillsammans för att på så sätt hjälpa klienten på ett bättre sätt. Danermark och Kullberg (1999) talar om att resurser är en viktig faktor för att samverkan ska kunna fungera då brist på resurser kan leda till ett misslyckat samverkansarbete. De menar att resurser inte bara är i form av pengar utan även tid från alla involverade parter.

Frivårdens informanter kände i större utsträckning att en orsak till varför socialtjänsten ofta brister gällande resurser är på grund av deras höga arbetsbelastning då socialsekreterare ofta har hand om många klienter samtidigt. Danermark och Kullberg (1999) menar att myndigheter som redan är högt arbetsbelastade kan uppleva samverkan som något påfrestande då de anställda redan har mycket att göra. Detta kan i mitt fall, vara orsaken till varför frivårdens informanter upplever att det inte riktigt finns tillräckligt med engagemang från socialtjänstens sida då de redan har mycket annat att göra.

Frivårdens informanter menade att när alla parter arbetar tillsammans och mot samma håll får man det effektivaste resultatet. De upplever även att med en samverkan med socialtjänsten kan man även få en stor inblick i varandras myndigheter och på vilket sätt man arbetar för att lära sig mer om den respektive organisationen. De anser att vare sig en samverkansprocess blir lyckad eller inte är beroende av en del faktorer, som exempelvis hur villig alla parterna är att arbeta mot samma mål och lägga den tid och resurser som behövs för att processen ska fungera.

Där är också kvalitén och engagemanget helt olika från de där. Vissa socialsekreterare rullar pengarna bara ut och de har inte riktigt koll med vad klienten sysslar med medan andra är stenhårda. Och det är ju olika beroende på kommun och så (F1).

Ibland kan man få det inblick om att personen bara vill att klienten ska lägga ner sin ansökan. Samverkan ser olika ut och sen är det också i vilket skede man har kontakt med (F2).

I ovannämnda citat pratar informanterna om hur de ibland kan känna kring samverkan med socialtjänsten och att de upplever att det handlar mycket om engagemanget från socialsekreterare och att det ser annorlunda ut beroende på vem det är man har kontakt med. Att man ibland kan stöta på socialsekreterare som följer lagen och regler in i det minsta och vissa som bara rullar ut pengar. I det andra citatet hävdar informanten att denne upplevt att vissa socialsekreterare inte ens vill ta tag i en ansökan och istället vill att ansökan ska läggas ner. Detta är klara exempel på det Danermark och Kullberg tar upp gällande resurser i form av tid från samverkansaktörerna. Däremot kan anledningen till varför informanterna från frivården upplevt detta bero på just den arbetsbelastning som socialsekreterarna har dagligen som kan komma i vägen och påverka personens ork att engagera sig mer åt samverkandet. Den här höga arbetsbelastningen kan i sin tur vara en försvårande faktor i det horisontella integrationsarbetet, då ena parten helt enkelt inte har tid till samverkan och därmed inte kan påverka detta. Som tidigare nämnts kan man se varje ny klient hos frivården som ett nytt samverkansprojekt och dessvärre slutar inte alla projekt på ett bra sätt.

Sen kan det ju vara så att man har suttit med en klient ett tag och verkligen motiverat personen till att få behandling mot sitt missbruk och när klienten äntligen går med på det så kontaktar man socialtjänsten och är redo att köra igång och så säger socialtjänsten, ”nä men jag anser att han behöver en annan typ av insats”. Då blir det jobbigt för klienten som förväntar sig något och får något annat (F3).

Ibland kan det vara så att frivården suttit med en klient och sagt att han ska få det här och det där och att socialtjänsten ska bevilja detta, och så kommer de till oss och säger ”det här ska klienten ha”. Men då kanske vi gör en annan bedömning och istället anser att klienten behöver en annan insats eftersom vi tidigare haft kontakt med personen och märkt att den typen av behandling redan beviljats flertals gånger och inte funkat (S1).

I citaten ovan kan skälet till varför samverkansarbetet inte blev lyckat vara på grund av att man gör olika bedömningar beträffande klientens behov. Här kan vi se att socialsekreterarna och frivårdsinspektörerna representerar verksamhetsdomäner med överlappande domänanspråk som kan leda till en domänkonflikt. En annan orsak till denna typ av

Samverkanshinder kan vara att socialsekreterarna kliver in på frivårdsinspektörernas kompetens- och kunskapsdomän och vice versa i andra citatet. Man kan i dessa citat tydligt se att det blir problematiskt när en frivårdsinspektör suttit länge och försökt motivera en klient på vad som är en lämplig lösning till personens missbruk och sedan kommer socialsekreteraren som ska bevilja detta och gör en annan bedömning där de istället anser att en annan insats passar klienten bättre. I detta fall gör därmed socialsekreterarna anspråk på ett område som inte alltid accepteras av frivårdsinspektörerna. Detta kan göra att situationen problematiseras och försvåra chansen att uppnå domänkonsensus och istället möta på en domänkonflikt.

Detsamma gäller det andra citatet där frivårdsinspektörerna suttit med en klient och berättat för denne att en specifik typ av behandling är den som gäller och när ansökan kommer in till socialtjänsten bedömer de något annat. Problematiken med detta är att frivårdsinspektörerna saknar den grundläggande bakgrundsinformationen kring klienten som socialtjänsten har. Socialtjänsten har nämligen information kring de insatser som tidigare beviljats till klienten och det kan vara så att klienten redan fått den typen av behandling och att det inte fungerat och därför vill prova en annan insats. Frivårdsinspektörerna har dock inte tillgång till denna information då de måste få ett samtycke av klienten för att få kommunicera med socialtjänsten om detta. Precis som tidigare går därmed frivårdsinspektörerna in i socialsekreterarnas verksamhetsdomän och gör anspråk på ett område som inte accepteras av socialsekreterarna. Även här kan detta sedan leda till domänkonflikt.

Fastän informanterna såg många hinder och problem inom samverkansarbetet emellan organisationerna såg de dock något positivt med en samverkan med varandra. I överlag var informanterna nöjda fastän några, som tidigare nämnts, såg hinder i samverkansprocessen med varandra. Informanterna menar att en samverkan är gynnsam eftersom båda myndigheter kan få en bättre inblick i den andra organisationen. Detta gör att man kan koppla ihop både resurser men även kunskap för att kunna förbättra den assistans de kan ge till klienten.

Att alla deltar i samma möte så att alla arbetar mot samma håll och att klienten är den som styr vart man ska någonstans. I våra ögon är det absolut bästa, det är när man kan få till den typen av samverkan. När alla är med och där det är tydligt vem det är som samordnar och bestämmer det och att klienten är med från början och skriver ett kontrakt med den här insatsgruppen. Resultatet blir alltid mycket bättre (F3).

Socialtjänsten kan få en större inblick i vad vi gör och varför! Vi gör det medan vi kan få mer information av klientens liv tidigare. Samarbete gynnas ju för att man kanske kan samköra lite resurser (F2).

Förtjänsterna är att man får förståelse för varandras myndigheter för att göra ett bättre jobb för de gemensamma klienter man har. Man får även ett utbyte av erfarenheter och kunskap och förändringar. /.../ Det vore dock bra om man träffades lite oftare för att samverka med varandra på det sättet (S3).

Hjortsjö (2005) menar att samarbete mellan organisationer ger en helhetssyn av de behov brukare behöver och med denna kan man sedan utforma de mest lämpliga insatserna som behövs för klientens bästa och behov. Danermark och Kullberg (1999) menar i sin tur att för att uppnå en bra samverkansprocess krävs det att alla involverande aktörer delar samma syn på vad målen är och hur man ska arbeta för att uppnå de gemensamma mål man har. Informanterna menade att när handläggarna arbetar mot samma håll går samverkandet bra och att detta gynnar klienten men även myndigheterna i sig då de får mer inblick i varandras organisationer. I form av ökade kunskaper om varandras myndigheter och perspektiv skulle graden av integration på så sätt öka och detta skulle resultera i en större harmoni gällande verksamheternas mål och delmål (Grape (2006). En samverkansprocess med genomförd horisontell och vertikal integration skulle kunna innebära att verksamheterna har kontinuerliga kontakter där det gemensamma målet för samverkandet är klientens behandling för sitt missbruk.

I de flesta fall råder alltså domänkonsensus men ibland kan det förekomma domänkonflikter mellan verksamheterna och att orsakerna då kan vara allt ifrån små till stora problem.

6.2.2 Ansvarsfördelning för behandling mellan frivården och socialtjänsten

Detta tema handlar om ansvarsfördelningen som frivården och socialtjänsten har gällande klientens behandling mot sitt missbruk. Under intervjun fick respektive respondent från båda myndigheter ge sina synpunkter på hur ansvarsfördelningen ser ut mellan frivården och socialtjänsten. Svaren som gavs visar på att det inte alltid är helt tydligt vem som har ansvar för vad gällande klientens behandling mot missbruk då respektive respondent hade olika synpunkter om detta.

Kriminalvårdens huvudsakliga uppgift är att minimera återfall i nya brott hos sina klienter. En annan uppgift som frivården specifikt har hand om är att kontrollera men även stödja

klienten under sin strafftid. Den kontrollerande delen är att se till att klienten följer sitt straff och inte begår nya brott medan den stödjande delen är att stötta klienten i de problematik den eventuellt kan ha (Kriminalvården, 2015). För att kunna tillgodose den hjälp och stöd en klient behöver för att ta itu med sitt missbruk behövs ett samarbete med andra samhälleliga aktörer, som i detta fall blir socialtjänsten.

Frivårdens informanter ansåg att det finns ett ansvar hos både frivården och socialtjänsten gällande klientens missbruksproblematik samt att det finns ett betalningsansvar för klientens behandling hos båda myndigheter. Blir exempelvis klienten dömd till en kontraktsvård som frivårdspåföljd, finns det ett betalningsansvar för klientens behandling där kriminalvården enligt lag ska stå för betalningen under 2/3 av klientens strafftid. Därefter slussas ansvaret för betalningen vidare till socialtjänsten i klientens hemkommun (Clevesköld & Lundgren m.fl., 2008).

Det är därmed av stor betydelse att socialtjänsten faktiskt tar åt sig detta betalningsansvar för att klienten ska fortsätta få den behandling hen behöver för sitt missbruk. För att klienten ska bli dömd till kontraktsvård behöver denne godkänna de villkor som finns samt att det redan finns en överenskommelse gällande betalningsansvaret för klientens behandling mellan myndigheterna. Om socialtjänsten skulle besluta att inte betala för klientens behandling för att de istället anser ha en lämpligare insats för klienten kan detta ha både positiva och negativa påföljder. Det kan vara så att den nya insatsen inte passar de behov som klienten har och då kan det sluta med att klienten hamnar tillbaka på ruta ett med sitt missbruk. Det kan även vara så att den nya insatsen är bättre än den förra och istället bidrar med att klienten blir av med sitt missbruk men vad som är viktigt är att båda myndigheter står för sin del av avtalet för att klienten ska kunna bli av med sitt missbruk.

Frivården hade delade uppfattningar kring tydligheten med ansvaret för klientens behandling och menade att vid en kontraktsvård är det tydligt. Däremot när det gäller ansökningar generellt om behandling blir det knepigare där frivården upplever problematik med vem man ska tala med. Informanterna från frivården upplever även en svårighet i att få tag på en handläggare för att diskutera eventuella lämpliga insatser för en klient och menar att detta försvårar processen.

Vi har en skyldighet att se till att klienterna gör någonting åt sitt missbruk, men vi är inte socialtjänsten så det är inte vi som skall i grunden genomföra behandling (F3).

Vi måste nästan alltid vara i kontakt med socialtjänsten vid ett missbruksproblem och det är för att socialtjänsten är den som ska stå för ansvaret, som ska stå för betalningsansvaret om det ska göras några insatser överhuvudtaget (F2).

Samverkan mellan frivården och socialtjänsten är väldigt skiftande. För mig som myndighetsperson är det lite rörigt med vem jag ska prata, och vem som är ansvarig för vad för klienten. Det ser ju också olika ut beroende på kommun och hur man delat upp ansvarsfördelningen liksom (F1).

Att frivårdens informanter anser att ansvaret för klientens behandling och dess kostnader står på socialtjänsten kan bero på att det är socialtjänsten som är den myndighet med resurser som kan godkänna olika typer av insatser. Detta medan frivården endast har sina egna program de kan erbjuda klienten men inte behandling på behandlingshem exempelvis. Informanterna menade således att det är tydligt när det gäller kontraktsvård vem det är som har betalningsansvaret men när det gäller andra typer av behandlingar som inte är godkända av domstolen kan det uppstå förvirring mellan aktörerna.

I det sistnämnda citatet ovan berättar informanten om att samverkan mellan organisationerna är skiftande och att det ibland går uppåt och andra dagar går det nedåt. Informanten menade att det inte alltid är solklart med vem man ska tala med och vem som ska ansvara för vad avseende klientens behandling. Detta då det finns flera olika avdelningar inom socialtjänsten. För att undvika sådana här typer av domänkonflikter är det därmed tydligt att båda parter har tydliga ansvarsuppdelningar. Man kan i detta fall säga att det handlar om ett domänanspråk som måste tydliggöras på ett bättre sätt mellan de samverkande aktörerna när det gäller vem som ska göra vad. Detta är en viktig faktor i samverkan då en hög grad av integration mellan organisationer annars kan resultera i att gränserna mellan organisationer riskerar att strykas bort och leda till rollförvirring och förskjutning av ansvar (Johansson, 2011).

Informanterna menade att det även ibland kan upplevas som att handläggare på socialtjänsten inte vill ta på sig ansvaret och att de ofta får höra ”Det är inte mitt ansvar... inte min avdelning” (F1). Informanterna menade att detta tankesätt kan påverka klienten negativt då det sätter stor press på klienten att inte veta vart denne riktigt ska ta vägen och vem denne ska kontakta då socialtjänsten vid många fall bara vidarebefordrar ärendet till en annan avdelning. Danermark (2005) talar om att detta kan skapa svårigheter inom

samverkansprocessen eftersom parterna angriper problemet på olika sätt och som i detta fall att medarbetare inte ens vill ta på sig ansvaret.

Socialtjänstens informanter var i större utsträckning överens om att det redan är tydligt vem som står för behandling och när. Alla tre informanter från socialtjänsten menade att vid en kontraktsvård är det tydligt att det först är kriminalvården som står för betalningsansvaret och att ansvaret därefter åläggs socialtjänsten inom klientens hemkommun. Respondenterna från socialtjänsten var mycket tydligare med vem det är som har ansvar för klientens insatser. Att socialtjänstens informanter var i större utsträckning överens om vem det är som har ansvar för vad och när gällande klientens behandling kan bero på att socialtjänsten inte är den parten som står för betalningen under den första tiden av klientens kontraktsvårdsbehandling. En annan anledning kan bero på att det är just socialtjänsten som annars beslutar kring insatser och står för betalningen av dessa.

Som tidigare nämnts, är socialtjänstlagen en ramlag vilket innebär att riktlinjer och grundläggande mål anges men att detaljerade regler saknas inom lagen. Detta ger därför alla socialtjänster runtomkring i landet en frihet att utveckla socialtjänsten efter deras egna önskemål vilket gör att alla socialtjänster är organiserade på olika sätt men enligt socialtjänstlagens intentioner (Clevesköld & Lundgren m.fl., 2008). Detta skulle kunna vara anledningen till varför informanterna från frivården upplevde att ansvaret för behandlingar kan se olika ut beroende på vilken kommun det är då varje socialtjänst är utformad efter olika saker. En annan anledning kan bero på det Danermark (2005) påpekar, vilket är att vi alla definierar och angriper ett problem på olika sätt vilket även kan ske inom organisationer. Detta kan i sin tur resultera i att man behandlar klienter på olika sätt beroende på vilken handläggare man har fastän klienten kan ha liknande behov.

Alla informanter ansåg att ett förtydligande av riktlinjer gällande samverkan mellan organisationer skulle vara en bra idé för att eliminera eventuell förvirring kring vem det är som ska göra vad. Det skulle också kunna resultera i att samverkansarbetet oftare slutar i en hög grad av domänkonsensus istället för domänkonflikt.

6.2.3 Formella och informella relationer

Detta deltema handlar om de formella och informella relationer som informanterna anser sig finnas i en samverkansprocess med den andra samverkansaktören. Under intervjuernas tillfällen tog informanterna ofta upp exempel på hur kommunikationen mellan handläggare

på respektive myndighet ser ut emellan de samt vikten av goda sociala relationer för ett lyckat samverkansarbete. Sociala relationer som skulle kunna karaktäriseras som informella.

Frivårdens informanter ansåg att kommunikationen emellan organisationerna var bristfällig och att det ibland upplevs som att man talar olika språk när man samtalar med handläggare på socialtjänsten. De upplevde även att det är svårt att få tag på handläggare för att diskutera eventuella insatser för en klient.

Olika språk menas med att man jobbar på helt olika sätt, hur man pratar om problematiken, hur man pratar om klienten, hur man förhåller sig till sin egen roll, hur man förhåller sig till rättskedjan eller vad det kan vara (F3).

Ibland kan jag inte ens få tag på handläggaren för att jag hela tiden kommer till växeln, eller så svarar de inte. Det händer också att de är på tjänsteärende eller semester. Det blir svårt för mig att kunna fortsätta arbetet med klienten om jag inte får tag på handläggaren (F1).

Informanterna från frivården ansåg att det inte bara var svårt att få tag på en handläggare på socialtjänsten men att när man väl gjort detta uppstår problematiken med att komma överens om vad som är bäst för klienten då båda handläggare bedömer olika.

Socialtjänstens informanter upplevde dock att kommunikationen mellan myndigheterna är av betydelse men att den inte alltid förekommer och att när den väl sker är det oftast frivården som står för första kontakten.

Sen är det ju en positiv sak, att när man väl har fått en bra kontakt, alltså lärt känna varandra och börjar få en tilltro till varandras arbetssätt så underlättar det väldigt mycket. Man kanske känner en handläggare och då vet man hur denne jobbar och i sin tur vet de hur jag jobbar (F1).

Hur jag bemöts av socialtjänsten spelar såklart väldigt stor roll. Ju mer positivt jag tycker kommunikationen är desto mer kommer jag samarbeta och kommunicera med handläggaren. Bemöts jag däremot dåligt kanske jag inte vill samverka med den personen igen och då fungerar det inte alltid (S2).

I citaten ovan menade frivårdsinspektörerna att bemötandet av socialsekreteraren har en stor betydelse i hur de själva påverkas av detta och att ett gott bemötande oftast leder till ett gott samarbete. I det förstnämnda exemplet beskriver informanten ett förhållande som skulle

kunna beskrivas som en lyckad horisontell integration (Hvinden, 1995), där aktörerna är klara över sin roll i samverkansarbetet. Med hjälp av dessa informella kontakter kan det skapas en medvetenhet om vad aktörerna har för arbetsuppgift, att de känner till varandras kompetenser men även hur dessa kompetenser sedan kommuniceras. Detta kan kännetecknas som en relation av hög domänkonsensus (Grape, 2006). Grape (2006) menar att en viss form av informell kommunikation ofta är nödvändig för att samordna verksamheten när formella regler inte räcker till.

I det andra exemplet kan detta tolkas som en saknad av vertikal integration där samverkan mellan organisationerna i hög grad ligger på de personliga relationerna som finns istället för regler och riktlinjer. Om vertikal integration saknas inom samverkansarbetet måste varje nytt samverkansarbete börjas om från grunden vilket kan försvåra chansen till att nå domänkonsensus och därmed lyckas med samverkandet. Om man då istället inom en verksamhet, på både chefsnivå och handläggarnivå, ägnar sig åt ett aktivt integrationsarbete kan man öka möjligheten till att nå domänkonsensus och undgå domänkonflikter (Grape, 2006). Det Grape (2006) menar är att det handlar om två centrala aspekter – att man har en gemensam syn om verksamhetens mål och hur dessa ska uppnås och att man kommer överens om var gränserna går för verksamhetens verkande kunskapsanspråk.

Danermark (2005) talar om att en vanlig uppfattning kring varför samverkansarbeten misslyckats är att personkemin inte fungerat. Han menar att detta är en myt som måste suddas bort eftersom orsaker till att samverkansprojekt inte lyckats ligger på andra orsaker och inte endast kan hamna på en personlig relationsnivå. Frivårdens informanter upplevde i större utsträckning att personkemin har en stor betydelse till skillnad från socialtjänstens informanter. Detta kan bero på att frivårdens informanter upplevde att det finns fler hinder i samverkansarbetet med socialtjänsten än vad informanterna från socialtjänsten gör.

7. Diskussion

Syftet med min studie var att undersöka hur anställda inom frivården och socialtjänsten arbetar med klienter med missbruksproblematik samt hur de själva upplever samverkandet emellan sig. I studien framkommer det att frivårdens informanter ansåg att deras samverkan med socialtjänsten var bristfällig och inte alltid fungerade på ett tillfredsställande sätt. De nämnde flera faktorer som de ansåg försvårar samverkandet med socialtjänsten, som exempelvis att man inte alltid kan få tag på en handläggare och att det ofta känns som att man

talat olika språk och motarbetat varandra. Fastän frivårdens informanter i större utsträckning fann många brister i samverkandet ansåg de alla ändå att en samverkan mellan frivården och socialtjänsten är viktig och gynnsam för både klienten men även för de involverade aktörerna. Socialtjänstens informanter däremot var i större utsträckning nöjda med samverkandet med frivården och ansåg inte att det fanns många hinder i samverkandet. Däremot hade socialtjänstens informanter gärna velat ha mer information kring frivårdens program de har att erbjuda klienter med missbruksproblematik.

7.1 Sammanfattning av resultat

Det framkom att frivårdens informanter inte var nöjda med hur samverkan med socialtjänsten fungerade, då de ansåg att det fanns flera faktorer som försvårade processen och skapade hinder för att uppnå de mål de eftersträvar med samverkandet. När det gällde ansvarsfördelningen för behandling var frivårdens informanter enade om att det inte är de som står för behandlingen utan att det krävs en överenskommelse mellan frivården och socialtjänsten. Frivårdens informanter menade att det var självklart att det ska ske en samverkan med socialtjänsten men att det inte alltid blir så från socialtjänstens sida om det inte är skrivet i domen att den misstänkte blivit dömd till kontraktsvård.

När det gällde kontraktsvård ansåg alla informanter att det var tydligt med vem som har ansvar för vad gällande klientens behandling, att det först är kriminalvården som står för betalningen och att därefter ligger ansvaret på socialtjänsten i klientens hemkommun. När det däremot gäller andra former av insatser upplevde frivårdens informanter att det inte var lika tydligt gällande ansvaret. De ansåg att det blev svårt att veta vem som ska ansvara för vad och att tillgängligheten på en handläggare blev svårare. De ansåg även att vid kommunikation med socialtjänsten kändes det ibland som att det talades två olika språk då man bedömde problemet på olika sätt.

Socialtjänstens informanter ansåg att ansvarsfördelningen var mycket mer tydlig om vem som ska ansvara för vad och när. Detta kan bero på att socialtjänsten inte nödvändigtvis behöver ta kontakt med frivården utan att det ofta är tvärtom.

I överlag ansåg alla informanter att samverkan med varandra fungerade väl men frivårdens informanter ansåg i större utsträckning att det fanns många hinder och brister som behövde åtgärdas. Detta till skillnad från socialtjänstens informanter som var relativt nöjda med samverkandet som det är. Socialtjänstens informanter hade dock velat ha mer information

kring de insatser som frivården redan erbjuder. De ansåg att de hade kunskap kring hur frivården arbetade men att ytterligare information hade varit bra.

Slutligen ansåg alla informanter att personkemi och informella relationer har en betydelse men alla ansåg inte att den spelade en signifikant roll i samverkansprocessen emellan myndigheterna. Frivårdens informanter hade delade synpunkter men överlag ansåg de alla att en bra personlig relation till den andra handläggaren spelade roll och kunde resultera i att samverkandet hade en hög domänkonsensus. Informanterna ansåg även att vid en mindre bra relation kan det resultera i att man inte vill samverka med handläggaren då man inte kommer överens med denne. Detta leder sedan till en domänkonflikt emellan handläggarna.

7.2 Avslutning

Ovan har jag presenterat en översiktlig sammanfattning av studiens resultat. Jag anser att jag med dessa resultat besvarat mina frågeställningar. Som resultaten visar skiljer det sig markant åt mellan hur de professionella från respektive myndighet upplever samverkan dem emellan.

Å ena sidan finns frivårdsinspektörerna som anser att det finns många hinder i samverkansprocessen med socialtjänsten där en stor faktor är den bristande kommunikationen och tillgängligheten på handläggare från socialtjänsten. En annan faktor var skillnaden mellan hur de båda definierar och angriper problemet de ska hantera.

Å den andra sidan finns socialsekreterarna som i större utsträckning var nöjda med samverkandet som det ser ut och inte fann många brister eller hinder i det. De ansåg däremot att mer kunskap kring de insatser som erbjuds hos frivården skulle vara värdefull för dem att ha. Fastän frivårdens informanter såg många svårigheter i samverkandet med socialtjänsten ansåg de ändå att samverkan emellan myndigheterna är betydelsefull och i överlag fungerar bra.

Samverkan mellan dessa två myndigheter är av stor betydelse för de dömda till en frivårdspåföljd. Det behöver nödvändigtvis inte vara att man är dömd till en kontraktsvård eller en annan frivårdspåföljd men missbruket förekommer inom alla möjliga påföljder. Det är därmed viktigt att samverkandet mellan dessa myndigheter fungerar bra för att kunna tillgodose de behov som klienten har. Kriminalvårdens huvudsakliga uppgift är att minska återfall i nya brott och med detta tillkommer ett stort fokus på att behandla missbruket hos de dömda. Socialtjänstens huvudsakliga uppdrag är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet och behandling mot missbruk är därmed väldigt viktigt.

Under arbetets gång har jag stött på andra frågor som jag anser det skulle behövas mer studier kring. Då riksrevisionens granskning främst handlar om samverkan mellan kriminalvård och socialtjänsten gällande utslussningsfasen av intagna hade detta varit intressant att undersöka. En annan viktig punkt är brukarperspektivet i hela denna samverkansprocess som jag anser hade varit värdefull att studera eftersom det oftast är klienten man samverkar för i en samverkansprocess. Jag hoppas att min studie kommer att väcka intresse hos fler att börja forska kring detta ämne då det inte bara är ett intressant ämne men även viktigt på flera olika nivåer.

8. Referenser

Tryckt material

Ahrne, G., & Eriksson-Zetterquist, U (2011) *Intervjuer*. I Ahrne, G., & Svensson, P., (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB

Bell, J (2000) *Introduktion till forskningsmetodik*, tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur AB

Bryman, A (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB

Clevesköld, L., Lundgren, L., & Thunved, A (2012) *Handläggning inom socialtjänsten*. Sextonde upplagan. Stockholm: Nordstedts Juridik AB

Danermark, B & Kullberg, C (1999) *Samverkan – Välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur AB

Danermark, B (2005) *Samverkan – mellan himmel och helvete*. Malmö: Gleerups AB

Hjortsjö, M (2005) *Med samarbete i sikte - Om samordnade insatser och samlokaliserade familjecentraler*. Lund: Intellecta docusys

Holme Magne, I., & Solvang Krohn, B., (1997) *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB

Hvinden, Björn (1995) *Divided Against Itself. A Study of Investigation in Welfare Bureaucracies*. Oslo: Scandinavian University Press

Johansson, S (2011) *Rätt, makt och institutionell förändring – en kritisk analys av myndigheters samverkan i barnahus*. Lund: Lunds Universitet

Kriminalvården (2014a) *Frivård*, (elektronisk), Kriminalvårdens officiella hemsida <http://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/frivard> hämtad 2014-12-20.

Kriminalvården (2014b) *Kriminalvårdens vision*, (elektronisk), Kriminalvårdens officiella hemsida, <http://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/kriminalvardens-uppdrag/kriminalvardens-vision> hämtad 2014-12-20.

Kriminalvården (2015) *Kriminalvårdens uppdrag*, <https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/kriminalvardens-uppdrag> hämtad 2015-01-19

Kriminalvården (2014c) *Kontraktsvård*, (elektronisk), Kriminalvårdens officiella hemsida <http://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/frivard/kontraktsvard> hämtad 2014-12-20.

Kriminalvården (2014d) *Om kriminalvården*, <https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden> hämtad 2014-12-27

Kriminalvården (2014e) *Personutredning och yttrande till domstol*, <http://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/personutredning-och-yttrande-till-domstol> hämtad 2014-12-20.

Kriminalvården (2014f) *Återfall i brott*, (elektronisk), Kriminalvårdens officiella hemsida <http://www.kriminalvarden.se/forskning-och-statistik/statistik-och-fakta/aterfall-i-brott> hämtad 2014-12-20.

Kriminalvårdens officiella statistisk KOS (2000): KVS Förlag. Norrköping.

Linde, S., & Svensson, K (2013) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter*. Stockholm: Liber AB

Lindberg, K (2009) *Samverkan*. Malmö: Liber AB

Mallander, O (1998) *Samverkan*. I Denvall, V., & Jacobson, T., (1998) (red.) *Vardagsbegrepp i socialt arbete - Ideologi, teori och praktik*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB

Nationalencyklopedin (2015a) *Samverka*, (elektronisk), Nationalencyklopedins officiella hemsida <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/samverka> hämtad 2015-01-18

Nationalencyklopedin (2015b) *Samarbete*, (elektronisk), Nationalencyklopedins officiella hemsida <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/samarbete> hämtad 2015-01-18

Riksrevisionen (2009) *Kriminalvårdens arbete med att förebygga brott. Verkställighetsplanering och samverkan inför de intagnas frigivning*. Stockholm: Riksdagstryckeriet

SOU 2005:54, *Framtidens kriminalvård - betänkande av Kriminalvårdskommittén*

Svensson, K (2001) *Istället för fängelse? En studie av vårdande makt, straff och socialt arbete i frivård*. Lund: Socialhögskolan

Thomassen, M (2008) *Vetenskap, kunskap och praxis – Introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups AB

Vetenskapsrådet (2014) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab AB

Svensson, K & Persson, A (2012) *Påföljdsförslag och påföljdsval - Samstämmighet och variation mellan personutredning och domskäl*, <http://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/pafoljdsforslag-och-pafoljdsvalpdf> hämtad 2014-12-20.

Regeringen (2014a) *Detta finns inom ämnesområdet socialtjänst*, <http://www.regeringen.se/sb/d/14818> hämtad 2014-12-07

Regeringen (2014b) *Socialtjänst i Sverige*, <http://www.regeringen.se/sb/d/14822> hämtad 2014-12-07

Socialstyrelsen (2011) *Missbruks - och beroendevård*. I Socialstyrelsens, *Lägesrapport 2011, Hälsa - och sjukvård och socialtjänst*. <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/2011-2-1/Documents/6-Missbruks-och-beroendevard.pdf> hämtad 2014-12-20

9. Bilagor

Bilaga 1. Informationsbrev till socialtjänstens informanter

LUNDS

UNIVERSITET

2014-10-29

Socionomprogrammet

HT 2014

Till Dig som arbetar inom socialtjänsten med klienter inom frivården

Jag, Maggy Rezkalla, går sjätte terminen på Socionomprogrammet. Jag ska göra en kvalitativ studie om samverkan mellan socialtjänsten och kriminalvården. Mitt syfte är att undersöka hur samarbetet ser ut mellan dessa två områden gällande klienter som befinner sig inom frivården med missbruksproblem. Jag vill även belysa hur kriminalvårdare samt socialarbetare inom socialtjänsten upplever detta samarbete.

Jag skulle vilja göra en intervju med Dig under cirka en timme. Det är helt frivilligt att delta i intervjun och vid deltagande kommer alla uppgifter behandlas helt anonymt. Intervjumaterialet kommer efter intervjun att bearbetas och vissa delar av det kommer att tas med i min C-uppsats. Inget av materialet kommer att användas till något annat än för min studie.

Med vänliga hälsningar

Maggy Rezkalla

Jag vill delta i studien och godkänner därmed att mina uppgifter tas med i uppsatsen.

Jag är informerad om att det är frivilligt att delta.

Datum

Namn

Bilaga 2. Informationsbrev till kriminalvårdens informanter

LUNDS

UNIVERSITET

2014-10-29

Socionomprogrammet

HT 2014

Till Dig som arbetar som kriminalvårdare med klienter inom frivården

Jag, Maggy Rezkalla, går sjätte terminen på Socionomprogrammet. Jag ska göra en kvalitativ studie om samverkan mellan kriminalvården och socialtjänsten. Syftet med denna studie är att undersöka hur samarbetet mellan dessa två områden ser ut gällande klienter inom frivården med missbruksproblem. Jag vill även belysa hur kriminalvårdare samt socialarbetare inom socialtjänsten upplever detta samarbete.

Jag skulle vilja göra en intervju med Dig under cirka en timme. Det är helt frivilligt att delta i intervjun och vid deltagande kommer alla uppgifter behandlas helt anonymt. Intervjumaterialet kommer efter intervjun att bearbetas och vissa delar av det kommer att tas med i min C-uppsats. Inget av materialet kommer att användas till något annat än för min studie.

Med vänliga hälsningar

Maggy Rezkalla

Jag vill delta i studien och godkänner därmed att mina uppgifter tas med i uppsatsen.

Jag är informerad om att det är frivilligt att delta.

Datum

Namn

Bilaga 3. Intervjuguide för kriminalvårdens informanter

Presentation av mig själv. Namn, ålder och utbildning. Syftet med studien. De fyra etiska kraven.

Bakgrundsfrågor

- Hur gammal är du?
- Vad för utbildning har du?
- Hur länge har du arbetat inom kriminalvården?
- Kan du berätta hur en arbetsdag ser ut?
- Kan du berätta vad för arbetsuppgifter du har?

Kriminalvårdens kontakt med individen

- Hur får ni kännedom om en individ som får en frivårdspåföljd?
- Kan du beskriva vad som sker efter att ni fått denna kännedom?
- Vad för insatser har ni att erbjuda klienten ifall denne har missbruksproblem?
- Vad är syftet med dessa insatser?

Samverkan mellan kriminalvården och socialtjänsten

- Vid vilket tillfälle behöver ni ta kontakt med socialtjänsten och varför?
- Hur ser er kontakt med socialtjänsten ut?
- Hur ofta, på vilket sätt och med vem på socialtjänsten har ni kontakt med?
- Hur uppfattar du er samverkan med socialtjänsten?
- Vilka hinder finns enligt dig, i samverkan med socialtjänsten?
- Vilka förtjänster finns det?
- Vad känner du främjar en samverkan med socialtjänsten?
- I vilket skede tas det kontakter med socialtjänsten om en klient har ett missbruksproblem?
- Upplever du att kontakterna tas i tillräckligt god tid?
- I vilket skede tas det kontakter med socialtjänsten ifall klienten blivit tilldelad kontraktsvård?
- Upplever du att kontakterna tas i tillräckligt god tid?
- Vad för hjälp och stöd får klienten av er för att kontakta socialtjänsten vid ett missbruksproblem?
- På vilket sätt påverkar er samverkan med socialtjänsten gällande en klient med missbruksproblem?
- Kan du ge ett exempel på när samverkan har gått bra respektive dåligt?
- Vad skulle du vilja ändra på gällande din verksamhets samverkan med socialtjänsten om du kunde och varför?
- Vad tycker du bör ändras gällande kommunikationen mellan din verksamhet och socialtjänsten?
- Vad tycker du bör ändras gällande ansvaret för klienten mellan din verksamhet och socialtjänsten?
- Finns det något du känner att jag missat att fråga om som är viktigt?
- Har du ytterligare tankar eller något du själv vill tillägga?

Bilaga 4. Intervjuguide för socialtjänstens informanter

Presentation av mig själv. Namn, ålder och utbildning. Syftet med studien. De fyra etiska kraven.

Bakgrundsfrågor

- Hur gammal är du?
- Vad för utbildning har du?
- Hur länge har du arbetat inom socialtjänsten?
- Kan du berätta hur en arbetsdag ser ut?
- Kan du berätta vad för arbetsuppgifter du har?

Socialtjänstens kontakt med individen

- Hur får ni kännedom om en individ som får en frivårdspåföljd?
- Kan du beskriva vad som sker efter att ni fått denna kännedom?
- Vad för insatser har ni att erbjuda klienten ifall denne har missbruksproblem?
- Vad är syftet med dessa insatser?

Samverkan mellan kriminalvården och socialtjänsten

- Vid vilket tillfälle behöver ni ta kontakt med frivården och varför?
- Hur ser er kontakt med frivården ut?
- Hur ofta, på vilket sätt och med vem på frivården har ni kontakt med?
- Hur uppfattar du er samverkan med frivården?
- Vilka hinder finns enligt dig, i samverkan med frivården?
- Vilka förtjänster finns det?
- Vad känner du främjar en samverkan med frivården?
- I vilket skede tas det kontakter med frivården ifall klienten blivit tilldelad kontraktsvård?
- Upplever du att kontakterna tas i tillräckligt god tid?
- På vilket sätt påverkar er samverkan med frivården gällande en klient med missbruksproblem?
- Kan du ge ett exempel på när samverkan har gått bra respektive dåligt?
- Vad skulle du vilja ändra på gällande din verksamhets samverkan med frivården om du kunde och varför?
- Vad tycker du bör ändras gällande kommunikationen mellan din verksamhet och frivården?
- Vad tycker du bör ändras gällande ansvaret för klienten mellan din verksamhet och frivården?
- Finns det något du känner att jag missat att fråga om som är viktigt?
- Har du ytterligare tankar eller något du själv vill tillägga?